

Papur Tystiolaeth

Y Bil Addysg Awyr Agored Breswyl (Cymru)

Cynnwys

1. Egwyddorion Cyffredinol y Bil Addysg Awyr Agored Breswyl Tudalen 1 (Cymru)	
2. Yr angen am y Ddeddfwriaeth	Tudalen 1
3. Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015	Tudalen 2
4. Pryderon Rhanddeiliaid	Tudalen 2
5. Cyflwyno'r Cwricwlwm	Tudalen 4
6. Deddfwriaeth	Tudalen 7
7. Cyllid	Tudalen 11

1. Egwyddorion Cyffredinol y Bil Addysg Awyr Agored Breswyl (Cymru)

1.1. Mae'r Nodiadau Esboniadol yn nodi mai diben y Bil yw gosod dyletswydd statudol ar awdurdodau lleol i sicrhau bod pobl ifanc sy'n cael addysg a gynhelir yn cael cyfle i brofi addysg awyr agored breswyl, am o leiaf wythnos, ar ryw adeg yn ystod eu blynyddoedd ysgol. I bob pwrpas, mae'n ceisio creu hawl statudol i o leiaf wythnos o brofiad awyr agored preswyl ar gyfer pob disgybl yng Nghymru.

1.2. Ar hyn o bryd, nid oes unrhyw hawl o'r fath mewn deddfwriaeth.

2. Yr Angen am y Ddeddfwriaeth

2.1. Nid oes angen y Bil am fod gan ysgolion y pwerau cyfreithiol i ddarparu addysg awyr agored breswyl eisoes, os byddant yn dymuno gwneud hynny. Bydd yn ychwanegu at feichiau ariannol ysgolion ac awdurdodau lleol ac mae'r Bil wedi'i ddrafftio yn y fath fodd fel bod ei effaith gyfreithiol yn aneglur a'i fod yn ddiffygiol. Mae'r Bil yn gwneud diwygiadau i Ddeddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021 (Deddf 2021) nad ydynt yn briodol am nad ydynt yn cydfynd â'r cynllun deddfwriaethol nac egwyddorion y Ddeddf. Bydd y Bil yn tynnu sylw ysgolion oddi ar y dasg hollbwysig o weithredu'r cwricwlwm newydd.

2.2. Mae'r cwricwlwm newydd yn gwneud darpariaeth ddigonol ar gyfer profiadau awyr agored ac nid yw'r Memorandwm Esboniadol ar gyfer y Bil yn cyflwyno'r achos o blaid cynnig addysg awyr agored breswyl yn ddigonol. Bydd y Bil yn gwneud addysg awyr agored breswyl yn orfodol.

3. Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

- 3.1. Cred Llywodraeth Cymru nad yw'r Bil yn hyrwyddo nodau Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol mewn ffordd ystyrlon a'i fod yn tansilio nodau cyffredinol egwyddorion y cwricwlwm newydd yn Neddf 2021.
- 3.2. Mae'r saith nod a nodir yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol eisoes yn pwysleisio pwysigrwydd datblygu Cymru iachach yn ogystal â nodau economaidd-gymdeithasol, gan gynnwys pwysigrwydd datblygu poblogaeth fedrus a hyddysg mewn economi sy'n creu cyfoeth ac yn cynnig cyfleoedd cyflogaeth. Mae digon o gyfle yn y cwricwlwm newydd i ysgolion gynnwys addysg awyr agored ac addysg awyr agored breswyl os bydd hynny'n briodol. Mae'r cwricwlwm newydd yn ei gwneud yn ofynnol i ysgolion a lleoliadau eraill gynllunio eu cwricwlwm eu hunain o fewn y fframwaith deddfwriaethol a nodir yn Neddf 2021. Bydd hynny yn galluogi'r ysgolion hynny a lleoliadau eraill i deilwra'r cwricwlwm er mwy diwallu anghenion ei ddisgyblion.
- 3.3. Mae'r Bil yn mabwysiadu un dull gweithredu sy'n addas i bawb drwy ei gwneud yn ofynnol, i bob pwrpas, i bob ysgol a lleoliad gynnig addysg awyr agored breswyl ac i bob disgybl ymgymryd ag addysg awyr agored breswyl. Bydd y Bil yn gwneud addysg awyr agored breswyl yn orfodol ac, felly, mae'n tansilio'r hyblygrwydd y mae Deddf 2021 yn ei gynnig i ysgolion a lleoliadau eraill ar hyn o bryd.

4. Pryderon Rhanddeiliaid

Ymatebion i'r Ymgynghoriad

- 4.1. Ar 31 Ionawr 2023, lansiodd Sam Rowlands AS ymgynghoriad ar ei gynnig ar gyfer y Bil Addysg Awyr Agored (Cymru) ar y pryd, gan wahodd pobl i roi eu barn yr amcanion polisi'r ddeddf arfaethedig. Daeth yr ymgynghoriad i ben ar 17 Mawrth 2023.
- 4.2. Er bod yr ymatebwyr o blaid yr egwyddorion sy'n sail i'r cynnig, ar y cyfan, nodwn fod 11 o ymatebwyr (6%) yn anghytuno â'r egwyddorion sy'n sail i'r cynnig, a oedd yn cynnwys saith pennaeth a Chymdeithas Genedlaethol y Prifathrawon (NAHT).
- 4.3. Nodir isod y prif resymau a roddwyd gan y rhai a oedd yn anghytuno â'r cynnig:
  - Pryder y caiff cyllid ei ddargyfeirio i ffwrdd o gyllidebau craidd ysgolion, y maent yn credu y dylent fod yn flaenoriaeth ar gyfer unrhyw gyllid sydd ar gael i'w wario ar addysg.

- Pryderon ynghylch y goblygiadau o ran staffio os caiff hyn ei wneud yn statudol – sicrhau bod digon o staff ysgol i fynd gyda disgyblion a'r effaith a'r pwysau ar y rhai sy'n fodlon mynd.
- Pryderon na chaiff ysgolion gyllid i dalu costau llawn y gofynion staffio – naill ai talu goramser y rhai sy'n goruchwyllo ymweliadau neu gael staff i gyflenwi pan fyddant yn absennol.

4.4. Er eu bod o blaid yr egwyddorion sy'n sail i'r cynnig, ar y cyfan, cafwyd llawer o sylwadau ynghylch materion y mae angen eu hystyried ymhellach, ym marn yr ymatebwyr. Mae'r rhain yn cynnwys:

- Pryderon ynghylch y goblygiadau negyddol o ran staffio os caiff hyn ei wneud yn ofyniad statudol.
- Pryder ynghylch a ddylai hyn fod yn hawl gyffredinol am ddim neu a ddylid targedu adnoddau, yn lle hynny, at y rhai sy'n wynebu rhwystrau penodol, megis aelwydydd incwm isel.
- Pryderon na ddylid ystyried bod addysg awyr agored breswyl yn ddarpariaeth unig ond yn hytrach y dylai gael ei ategu gan weithgareddau a dysgu rhagarweiniol a dilynol.
- Pryderon ynghylch ansawdd y ddarpariaeth a sut y sicrhau safonau priodol.
- Pryderon ynghylch adnoddau'r sector a'r trefniadau sydd ar waith (gan gynnwys trefniadau llywodraethu a chyllid) rhwng Llywodraeth Cymru, llywodraeth leol a darparwyr.
- Pryderon ynghylch amrywiaeth yr addysg awyr agored a ddarperir, gan gydnabod bod gan blant a phobl ifanc anghenion a diddordebau gwahanol.
- Pryderon ynghylch y pethau ymarferol sy'n ymwneud â diwallu anghenion cymhleth rhai disgyblion a phwysigrwydd hynny, er enghraifft y rhai ag anghenion meddygol neu emosiynol neu anghenion dysgu, neu anabledau.
- Pryderon ynghylch a oes angen i addysg awyr agored fod yn ddarpariaeth breswyl o reidrwydd a sut y gellir ei hymgorffori ym mywyd yr ysgol a'r gymuned hefyd.
- Cwestiynau ynghylch sut y gall y Bil arfaethedig ategu'r gwaith o hyrwyddo'r Gymraeg a diwylliant Cymru, gan gynnwys cynyddu cyfleoedd i blant a phobl ifanc glywed a siarad Cymraeg.

4.5. Mae barn Llywodraeth Cymru am y Bil Awyr Agored Breswyl (Cymru) yn cydnabod y pryderon hyn gan y rhanddeiliaid hynny sy'n agosaf at y gwaith o gyflwyno addysg awyr agored breswyl mewn ysgolion yng Nghymru ac, yn arbennig, sydd â rhesymau difrifol iawn dros beidio â'i chefnogi mewn tri maes allweddol:

- Cyflwyno'r Cwricwlwm
- Deddfwriaeth

- Cyllid

4.6. Nodir y pryderon hyn yn fanwl yng ngweddill y ddogfen hon.

5. Cyflwyno'r Cwricwlwm

Trosolwg

- 5.1 Mae'r Cwricwlwm i Gymru yn rhoi cryn bwyslais ar ddysgu drwy brofiad. Mae dysgu yn yr awyr agored yn llawer ehangach nag un profiad preswyl. Cydnabyddir ei fod o'r pwys pennaf i gynnydd plentyn yn ogystal â'i ddatblygiad a'i lesiant, gan gynnwys ei ddatblygiad cymdeithasol, emosiynol, corfforol, gwybyddol, diwylliannol a phersonol – sy'n golygu bod profiadau yn gyfoethocach ac yn fwy cofiadwy. Mae hyn yn arbennig o wir yn ystod y blynyddoedd cynnar ond mae'n ymestyn drwy gydol amser dysgwyr yn yr ysgol.
- 5.2 Mae defnyddio'r amgylchedd dysgu yn effeithiol yn alluogydd allweddol ar gyfer y cwricwlwm ar hyd y continwmm ar gyfer dysgwyr 3-16 oed. Wrth gynllunio eu cwricwlwm, bydd angen i ymarferwyr ystyried sut y gall amgylchedd eu hysgol a'u hardal leol, dan do ac yn yr awyr agored, helpu dysgwyr o bob oedran i brofi cyfleoedd dysgu dilys.
- 5.3 Mae'r canllawiau statudol ar y Cwricwlwm i Gymru, y mae'n rhaid i bob ysgol eu hystyried, yn pwysleisio pwysigrwydd yr amgylchedd dysgu fel un o alluogydd allweddol y cwricwlwm ac yn nodi y dylai dysgwyr o bob oedran brofi cyfleoedd dysgu dilys dan do ac yn yr awyr agored. Mae'r egwyddor addysgegol a nodir yn y canllawiau hefyd yn pwysleisio pwysigrwydd dysgu yn yr awyr agored.
- 5.4 Felly, mae disgwyliad clir y dylai dysgwyr gael cyfleoedd dysgu yn yr awyr agored yn rheolaidd a bod hyn yn helpu dysgwyr i ddatblygu'n unigolion iach a hyderus. Bydd manylion y ddarpariaeth hon yn amrywio yn ôl gofod ffisegol yr ysgol, oedran, datblygiad ac anghenion dysgwyr a ffocws y dysgu. Wedyn, mae ysgolion yn sicrhau eu bod yn ymgorffori dysgu yn yr awyr agored mewn nifer o ffyrdd.
- 5.5 Mae hyn yn cydnabod y bydd yr hyn sy'n ennyn diddordeb dysgwyr ac sydd fwyaf effeithiol o ran eu helpu i ddatblygu ymddygiadau cadarnhaol mewn perthynas â'r awyr agored yn amrywio o ddysgwr i ddysgwr ac nad oes 'un dull gweithredu sy'n addas i bawb'.
- 5.6 Mae hyn hefyd yn cydnabod bod angen datblygu ymddygiadau cadarnhaol hirdymor dros amser ac mai'r ffordd fwyaf effeithiol o ddatblygu'r ymddygiadau hynny yw drwy amlygiad parhaus i'r awyr agored yng nghyd-

destun yr ysgol, gan alluogi dysgwyr o bob oedran i werthfawrogi manteision yr awyr agored. Mae hyn yn llawer ehangach nag un ymyriad.

Fframwaith y Cwricwlwm i Gymru

5.7 Anogir dysgu yn yr awyr agored ar draws y Cwricwlwm i Gymru, yn arbennig ym meysydd lechyd a Lles, Gwyddoniaeth a Thechnoleg a'r Dyniaethau. Tynnir sylw at hyn yn yr adrannau "Cynllunio eich Cwricwlwm" ar gyfer pob un o'r Meysydd Dysgu a Phrofiad, sy'n rhan o'r canllawiau statudol y darperir ar eu cyfer o dan Adran 3 (1) o Ddeddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021 y mae'n rhaid i bob ysgol eu hystyried wrth ddatblygu ei chwricwlwm. Mae hyn yn cynnwys:

lechyd a lles:

- *Pa gyfleoedd ar gyfer gweithgaredd corfforol y bydd eich dysgwyr yn eu mwynhau a'u gweld yn ystyrion? Beth sy'n eu hysgogi i ymwneud â gwahanol rolau, cyfrifoldebau ac amgylcheddau (e.e. dan do, y tu allan, mewn ac o amgylch dŵr)?*
- *Er enghraifft, bydd mwynhad o weithgareddau y tu allan yn dylanwadu ar iechyd meddwl a lles emosiynol dysgwyr.*

Gwyddoniaeth a Thechnoleg:

- *Mae archwilio a phrofi'r byd trwy ymholi gan gynnwys gwaith maes, ymchwilio amgylcheddau dan do a thu allan mewn ffordd ddiogel a threfnus, yn allweddol i'r holl ddysgwyr ar draws y continwrm 3 i 16.*
- *Gall hyn helpu adeiladu dealltwriaeth dysgwyr o wahanol faterion amgylcheddol a bod o gymorth iddyn nhw ddangos gofal, cyfrifoldeb, pryder a pharch tuag at bopeth byw a'r amgylchedd rydyn ni'n byw ynddo.*

Y Dyniaethau:

- *Ystod o gyfleoedd i ddysgu y tu allan er mwyn:*
  - *profi ynghyd â myfyrion ar ryfeddod y byd naturiol*
  - *ymwneud ag amrywiaeth o dirweddau, nodweddion hanesyddol a daearyddol, amgylcheddau a lleoedd*
  - *dysgu mewn ardaloedd naturiol lleol a safleoedd hanesyddol*
  - *cynnal ymchwiliadau a gwaith maes yn annibynnol yn ogystal ag ar y cyd, mewn partneriaethau â sefydliadau, grwpiau ac unigolion lle mae'n briodol*
  - *ymwneud â safleoedd hanesyddol, diwylliannol a chrefyddol, gan gynnwys lleoedd sy'n arwyddocaol i'r rhai y mae eu ffydd a'u cred yn bwysig iddyn nhw*
  - *Mae treulio amser yn yr awyr agored yn cefnogi datblygiad cymdeithasol, emosiynol, ysbrydol a chorfforol dysgwyr, yn ogystal â'u lles.*

- *Mae bod yn yr awyr agored hefyd yn eu helpu i ddod yn ymwybodol o'r angen i ddangos gofal a pharch tuag at bethau byw.*

Addysgeg

5.8 Mae defnyddio'r awyr agored i ymestyn dysgu y tu hwnt i ffiniau'r ystafell ddosbarth yn rhan annatod o addysgeg cwricwlwm i leoliadau meithrin a ariennir nas cynhelir ac mae'n darparu cyd-destunau dilys uniongyrchol ar gyfer dysgu. Eleni, er enghraifft, rydym wedi rhoi arian i'r Mudiad Meithrin er mwyn i wyth hyfforddwr 'Bod y Tu Allan' cyswllt newydd gymhwyso i gyflwyno cymhwyster newydd y dystysgrif mewn Ymarfer Awyr Agored ('Outdoor Practice'). Mae'r cymhwyster yn benodol i'r blynyddoedd cynnar, gan alluogi'r ymarferydd i ddod yn rhagweithiol wrth wella'r ddarpariaeth, yr arfer a'r rheolaeth o'r amgylchedd y tu allan ar gyfer lles, chwarae, dysgu a datblygiad; Mae hefyd yn rhoi cryn bwyslais ar ddatblygiad plant, gan rymuso'r ymarferydd i roi addysgeg y blynyddoedd cynnar ar waith yn ei leoliad gwaith.

5.9 Mae'r canllawiau [Galluogi Dysgu](#) yn pwysleisio, er y dylai'r 12 egwyddor addysgegol fod yn gymwys i bob cwricwlwm a gaiff ei gynllunio, y dylid rhoi sylw arbennig i ddulliau allweddol sy'n hanfodol i ddysgu sylfaen – megis dysgu a chwarae yn yr awyr agored.

5.10 Mae adran Addysgeg fframwaith y Cwricwlwm i Gymru a'r rhannau allweddol o'r canllawiau ar y Meysydd Dysgu a Phrofiad, yn amlinellu pwysigrwydd dysgu yn yr awyr agored ar hyd y continwmm addysg. Er bod dysgu yn yr awyr wedi'i gysylltu'n draddodiadol ag addysg y blynyddoedd cynnar, mae'r Cwricwlwm i Gymru yn annog ei ddefnyddio ar gyfer pob grŵp oedran, lle y gall gefnogi dysgu drwy ddarparu profiadau a chyd-destunau dilys ac ysbrydoledig.

Casgliad

5.11 Am y rhesymau hyn (egwyddorion y cwricwlwm, addysgeg a natur y meysydd dysgu a phrofiad) nid yw'r Cwricwlwm i Gymru yn cysylltu dysgu yn yr awyr agored â phrofiad penodol ar adeg benodol ar lwybr dysgwyr. Mae'n debygol y byddai unrhyw ofyniad ychwanegol o'r fath a gynigir, petai'n ymwneud â'r cwricwlwm, yn mynd y tu hwnt i egwyddorion ac ethos y Cwricwlwm, a nodir yn Fframwaith y Cwricwlwm.

5.12 Yn ein barn ni, y ffordd fwyaf effeithiol o ddatblygu ymddygiadau cadarnhaol dysgwyr mewn perthynas â'r awyr agored a'u cydberthynas ag ef yw cynnig profiad parhaus o ddysgu yn yr awyr agored ar hyd eu taith ddysgu. Wrth gwrs, byddwn yn parhau i gefnogi dysgu yn yr awyr agored drwy ein dull o ymdrin ag adnoddau a deunyddiau ategol ac rydym yn bwriadu gweithio gyda'r proffesiwn drwy'r Rhwydwaith Cenedlaethol, sef ein

llwyfan ar gyfer ymgysylltu â'r proffesiwn addysgu ynghylch y Cwricwlwm i Gymru.

6. Deddfwriaeth

- 6.1 Ar hyn o bryd, nid oes unrhyw ddyletswydd gyfreithiol i ddarparu addysg awyr agored breswyl i ddisgyblion mewn ysgolion a gynhelir yng Nghymru yn yr "hen gwricwlwm" nac yn y "cwricwlwm newydd". Ar hyn o bryd, mae Cymru yn graddol ddileu'r hen gwricwlwm sydd wedi'i gynnwys yn bennaf yn Rhan 7 o Ddeddf Addysg 2002. Ar yr un pryd mae'n graddol gyflwyno'r cwricwlwm newydd sydd wedi'i gynnwys yn bennaf yn Neddf Cwricwlwm ac Asesu (Cymru) 2021. Bydd blwyddyn olaf y broses bontio ar gyfer disgyblion blwyddyn 11 ym mlwyddyn ysgol 2026-27, pan fydd yr holl ddisgyblion o oedran ysgol gorfodol yng Nghymru yn astudio'r cwricwlwm newydd. Mater i ysgolion fydd penderfynu p'un a fyddant yn darparu addysg awyr agored breswyl ai peidio. Nid oes unrhyw beth mewn deddfwriaeth sy'n atal ysgolion rhag ei darparu nac yn ei gwneud yn ofynnol iddynt ei darparu.
- 6.2 Os caiff addysg awyr agored breswyl ei darparu fel gweithgaredd allgyrsiol, mae gan ysgolion hawl i godi ffi i dalu cost darparu addysg awyr agored breswyl. Fodd bynnag, os caiff ei darparu fel rhan o'r cwricwlwm gorfodol, boed hynny o dan yr hen gwricwlwm neu'r cwricwlwm newydd, ni ellir codi tâl am yr addysg awyr agored breswyl a ddarperir.
- 6.3 O ystyried hynny, mae'r Memorandwm Esboniadol yn nodi: "Y cynnig oedd sefydlu Bil i roi dyletswydd statudol ar awdurdodau lleol i sicrhau bod pobl ifanc sy'n cael addysg a gynhelir yn cael y cyfle i brofi addysg awyr agored breswyl, am o leiaf wythnos, ar ryw adeg yn ystod eu blynyddoedd ysgol". Rydym yn cymryd bod hynny'n golygu ar awdurdodau lleol yn unig. Fodd bynnag, nid yw'r Bil yn gosod y ddyletswydd i ddarparu'r addysg awyr agored breswyl ar awdurdodau lleol, fel y nodir yn y Memorandwm Esboniadol, ond yn lle hynny mae'n ei gosod yn uniongyrchol ar Weinidogion Cymru. Mae'n ei gwneud yn ofynnol iddynt ddarparu addysg awyr agored breswyl ac, i bob golwg, ei hariannu os caiff yr addysg awyr agored breswyl honno ei darparu gan drydydd parti.
- 6.4 Ar wahân i hyn, mae'r Bil yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ei gwneud yn rhan orfodol o'r cwricwlwm newydd fel bod yn rhaid i'r ysgolion ei darparu fel rhan o arlwy'r cwricwlwm a gynllunnir ganddynt. Felly, nid yw'r Bil yn nodi'n glir beth yw'r bwriad deddfwriaethol o ran pwy sy'n darparu'r addysg awyr agored breswyl.
- 6.5 Mae'r Memorandwm Esboniadol hefyd yn nodi y bydd "... plant a phobl ifanc yn cael eu hannog – ond nid yn cael eu gorfodi – i gymryd rhan mewn addysg awyr agored breswyl". Yn anffodus, wrth ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru wneud addysg awyr agored breswyl yn rhan fandadol o'r cwricwlwm, nid yw'n ei gwneud yn orfodol. Nid yw'r Bil yn ffurfio set synhwyrol o ddarpariaethau deddfwriaethol.

6.6 Mae'r cwricwlwm newydd a nodir yn Neddf 2021 yn newid enfawr i ysgolion a lleoliadau eraill. Bydd angen amser a chymorth arnynt i'w weithredu'n llawn er mwyn cyflawni'r canlyniadau gorau i ddysgwyr. Bydd y newidiadau a gynnigir gan y Bil, waeth beth fo'r bwriad polisi gwirioneddol, yn rhoi beichiau ychwanegol arnynt ac yn tynnu eu sylw oddi ar y genhadaeth honno.

Dyletswydd i ddarparu addysg awyr agored breswyl

6.7 Fel y nodwyd uchod, nid yw'r Bil yn cyflawni ei nod datganedig o sefydlu dyletswydd statudol *ar awdurdodau lleol* i sicrhau bod pobl ifanc yn cael cyfle i brofi addysg awyr agored breswyl. Ni osodir unrhyw ddyletswyddau ar awdurdodau lleol yn y Bil. Gosodir pob dyletswydd ar Weinidogion Cymru. Fodd bynnag, drwy ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ei gwneud yn *Ddatganiad o'r Hyn sy'n Bwysig*, bydd yn ofynnol i ysgolion a lleoliadau eraill ei darparu.

6.8 Felly, nod adran 64A o'r Bil yw gosod dyletswydd ar Weinidogion Cymru i gymryd pob cam rhesymol i sicrhau y caiff addysg awyr agored breswyl ei darparu i bob disgybl mewn ysgol a gynhelir. Fodd bynnag, mae sawl problem yn gysylltiedig â'r dull gweithredu hwnnw.

6.9 Nid yw Gweinidogion Cymru yn *darparu* addysg yn uniongyrchol (h.y. darparu addysg i ddysgwyr). Yn lle hynny, mae eu dyletswyddau wedi'u cyfyngu i ddarparu adnoddau ariannol neu gymorth arall ar ffurf canllawiau ac ati. Nid yw'n briodol gosod dyletswydd o'r fath ar Weinidogion Cymru.

6.10 Mae dyletswydd o'r fath yn benodol yn anghydnaws â chynllun deddfwriaethol Deddf 2021, lle y gosodir dyletswyddau i ddarparu addysg ar y lleoliadau eu hunain (e.e. penaethiaid, cyrff llywodraethu, athrawon sy'n gyfrifol am unedau cyfeirio disgyblion ac ati).

6.11 Mae'r ddyletswydd hon hefyd wedi'i geirio mewn termau bod yn rhaid i Weinidogion Cymru gymryd *camau rhesymol* i sicrhau y darperir addysg awyr agored breswyl. Nid yw'n glir pa mor bell y byddai'r ddyletswydd honno'n ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru fynd i ddarparu'r addysg awyr agored breswyl. Mae'r Bil yn darparu bod camau rhesymol yn cynnwys ei gwneud yn gydsyniad allweddol h.y. yn elfen orfodol yn y cwricwlwm ac wrth lunio canllawiau. Ymddengys ei bod yn ofynnol i Weinidogion Cymru wneud y ddau beth hyn ac, felly, nid yw'n glir beth arall (os oes unrhyw beth) y byddai'r ddyletswydd i gymryd camau rhesymol yn ei gwneud yn ofynnol iddynt ei wneud.

6.12 Drwy ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru ei gwneud yn gydsyniad allweddol, mae'n cael ei gwneud yn rhan orfodol o'r cwricwlwm. Mae hyn yn golygu y byddai'n rhaid i ysgolion a lleoliadau eraill sicrhau bod addysg awyr agored breswyl yn cael ei darparu. Nid yw hyn yn cyd-fynd â'r datganiad yn y Memorandwm Esboniadol mai diben y Bil yw ei gwneud yn ofynnol i awdurdodau lleol wneud hyn na'r darpariaethau yn y Bil sydd, mewn gwirionedd, yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru wneud hyn. Nid yw'r Bil yn nodi'n glir pwy sy'n gorfod darparu'r addysg awyr agored breswyl.

- 6.13 Ac nid yw'n glir ychwaith beth fydd y canlyniad i'r disgybl/rhiant os na fydd y plentyn eisiau ymgymryd ag addysg awyr agored breswyl. Gallai fod sawl rheswm pam na fyddai plentyn eisiau cymryd rhan ynddi. Os yw'n rhan orfodol o'r cwricwlwm, dylai fod rhyw gosb am beidio â chymryd rhan ynddi. Mae'n debygol y byddai hynny'n golygu cymryd camau disgyblu am beidio â chymryd rhan mewn digwyddiad sy'n elfen ofynnol o gwricwlwm yr ysgol yn yr un ffordd ag y byddai camau disgyblu yn cael eu cymryd am beidio â mynd i sesiwn ddisbarth arferol. Er bod y Memorandwm Esboniadol yn nodi y dylai fod yn wirfoddol, hynny yw nid effaith gyfreithiol y Bil.
- 6.14 O ystyried yr hyn a nodir yn y Memorandwm Esboniadol, mae'n bosibl mai'r bwriad gwirioneddol ar gyfer adran 64A(1) yw y bydd ond yn ei gwneud yn ofynnol i Weinidogion Cymru arfer eu swyddogaethau presennol er mwyn helpu cyrff eraill i ddarparu'r addysg awyr agored breswyl eu hunain (h.y. yr awdurdod lleol a/neu ysgolion), yn hytrach na bod Gweinidogion Cymru yn darparu'r addysg awyr agored breswyl eu hunain. Mae adran 66 o Ddeddf 2021 eisoes yn darparu bod yn rhaid i Weinidogion Cymru arfer eu swyddogaethau er mwyn hwyluso'r broses o gyflawni swyddogaeth a roddir i'r rhai o dan Rannau 3 a 4 o Ddeddf 2021. Mewn geiriau eraill, dylent sicrhau bod adnoddau ar ffurf arian ac ati ar gael er mwyn i'r lleoliadau allu cyflwyno'r cwricwlwm newydd. Fodd bynnag, os mai dyna oedd bwriad adran 64A, nid yw'n ei gyflawni.
- 6.15 Fel y nodwyd uchod, mae adran 64A(2) yn darparu bod cymryd camau rhesymol yn cynnwys gwneud addysg awyr agored breswyl yn gydsyniad allweddol mewn maes dysgu a phrofiad a chyhoeddi cod o ran sut y dylai cwricwlwm ddarparu addysg awyr agored breswyl. Fodd bynnag, yn gysyniadol, nid yw addysg awyr agored breswyl yn bwnc ac, felly, nid yw'n gwbl gydnaws fel cydsyniad allweddol yng nghynllun deddfwriaethol Deddf 2021. Mae hynny'n ategu'r pwynt nad yw addysg awyr agored breswyl yn cyd-fynd â Deddf 2021. At hynny, nid yw ei gwneud yn rhan orfodol o'r cwricwlwm yn golygu bod yn rhaid i'r ALI ei darparu. Fel y nodwyd uchod, nid yw'r Bil yn cael yr effaith gyfreithiol honno.
- 6.16 Gan y bydd yn rhan orfodol o'r cwricwlwm, mae'n debyg y bydd angen i Estyn ei harolygu. Nid yw'n glir sut y bydd hynny'n gweithio o gofio ei bod yn cael ei darparu oddi ar y safle gan drydydd partïon ac, yn aml, fusnesau preifat. Mae gan Estyn bwerau i fynd i mewn i leoliadau, eu harolygu a mynd â dogfennau i ffwrdd mewn perthynas ag arolygiadau o ysgolion ond cyfyngedig yw ei bwerau i wneud hynny pan fydd rhan o addysg disgybl yn cael ei darparu oddi ar safle'r ysgol. Ni fyddai'n cynnwys plant dan 15 oed sy'n ymgymryd ag addysg awyr agored breswyl. Ni wneir unrhyw ddarpariaeth mewn perthynas â hynny yn y Bil.
- 6.17 Fel rhan orfodol o'r cwricwlwm sy'n cael ei threfnu gan yr ysgolion, yr ysgol fydd in locus parentis. Mewn geiriau eraill, caiff ei dal yn gyfreithiol gyfrifol am bob disgybl fel petai'n rhiant cyfrifol. Felly y mae pan fydd disgyblion ar safle'r ysgol ond mae'n dasg fwy beichus os byddant yn

ymgymryd ag addysg awyr agored breswyl ar safleoedd cyrff trydydd parti ac yn defnyddio eu cyfarpar.

- 6.18 Mae adran 64A(1) yn darparu bod yn rhaid i'r ddyletswydd gael ei chyflawni (h.y. dyletswydd i sicrhau bod addysg awyr agored breswyl yn cael ei darparu) cyn i ddisgyblion beidio â bod yn ddisgybl cofrestredig mewn ysgol. Dim ond i ysgolion a gynhelir yng Nghymru y mae'r Bil yn gymwys. Felly, os bydd disgybl yn peidio â bod wedi'i gofrestru fel disgybl mewn ysgol yng Nghymru ar unrhyw adeg ac am unrhyw reswm - e.e. er mwyn gadael Cymru neu fynd i uned cyfeirio disgyblion, neu os darperir addysg heblaw yn yr ysgol ar ei gyfer, bydd Gweinidogion Cymru wedi methu â chyflawni'r ddyletswydd honno. Byddai honno'n sefyllfa annaliadwy i Weinidogion Cymru gan na fyddent yn gwybod pryd y byddai pob disgybl yn peidio â bod wedi'i gofrestru mewn ysgol yng Nghymru.
- 6.19 Mae i'r Bil oblygiadau i Ddogfen Cyflog ac Amodau Athrawon Ysgol hefyd. Nid yw'n glir a fydd yn ofynnol i athrawon oruchwylio'r gweithgareddau preswyl dros nos hyn ac, felly, fod yn bresennol pan fyddant yn cael eu cynnal. Ar hyn o bryd, nid oes rhwymedigaeth arnynt i wneud hynny ac, felly, ymddengys i swyddogion y bydd yn rhaid i Ddogfen Cyflog ac Amodau Athrawon Ysgol gael ei diwygio, yn ôl pob tebyg.

Canllawiau

- 6.20 Mae'r drafft yn mewnosod adran 71A newydd yn Neddf 2021. Mae'n darparu bod yn rhaid i Weinidogion Cymru gyhoeddi canllawiau o dan adran 71 o Ddeddf 2021. Mae sawl problem yn gysylltiedig â'r dull gweithredu hwnnw.
- 6.21 Mae'r pŵer i lunio canllawiau o dan adran 71 yn bŵer yn hytrach na dyletswydd h.y. mae'n ddewisol. Nid yw'n briodol troi'r pŵer dewisol i lunio canllawiau yn bŵer mandadol i lunio canllawiau at ddibenion addysg awyr agored breswyl. Petai angen pŵer mandadol i lunio canllawiau, dylai fod yn ddarpariaeth annibynnol ac ni ddylai fod yn gysylltiedig ag adran 71. Byddai adran 71A arfaethedig yn cyflwyno anghysondeb yn y dull o ymdrin â phwerau i lunio canllawiau yn Neddf 2021. Nid yw'n glir pam mae canllawiau ar addysg awyr agored breswyl yn cael eu trin yn wahanol i ganllawiau ar faterion pwysig eraill yn y cwricwlwm newydd e.e. Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg, Addysg Cydberthynas a Rhywioldeb neu unrhyw un o'r meysydd dysgu a phrofiad. Fel y mae, mae'r Bil yn rhoi darlun dryslyd a chamarweiniol i'r darllenydd.
- 6.22 Nid yw'n glir ychwaith pwy fydd y gynulleidfa darged ar gyfer y canllawiau a gyhoeddir o dan adrannau 71A a 71. Mae gan adran 71 gynulleidfa darged eang ond nid yw'r rhan fwyaf o'r gynulleidfa honno yn berthnasol i'r swyddogaethau yn adran 64A. Dim ond i ysgolion a gynhelir yng Nghymru y mae adran 64A yn gymwys ac, felly, nid yw'n gymwys i unedau cyfeirio disgyblion, ysgolion annibynnol, addysg feithrin a ariennir nas cynhelir na mathau o addysg heblaw yn yr ysgol. Ac eto, fel y'i drafftwyd, mae'r Bil yn darparu y byddai Gweinidogion Cymru yn gallu cyhoeddi

canllawiau ar y gynulleidfa ehangach honno nad oes ganddynt unrhyw swyddogaethau mewn perthynas ag addysg awyr agored breswyl.

6.23 Mae'r ffordd y mae'r darpariaethau ar gyfer canllawiau wedi'u drafftio yn awgrymu y gallant gynnwys gofynion mandadol. Er enghraifft, mae'r Bil yn darparu bod yn rhaid i'r canllawiau gynnwys sawl mater gan gynnwys darpariaeth y dylai addysg awyr agored breswyl gael ei darparu yn Gymraeg. Mae hefyd yn nodi y caiff y canllawiau osod gofynion cyn y gellir nodi bod person yn deilwng i ddarparu addysg awyr breswyl. Nid yw hynny'n briodol gan mai dim ond cyngor y gall canllawiau ei gynnwys, nid gofynion.

6.24 Mae'r pwerau i lunio canllawiau hefyd yn darparu bod yn rhaid i unrhyw ganllawiau ddarparu nad yw addysg awyr agored breswyl yn orfodol. Fodd bynnag, effaith darpariaethau eraill y Bil yw y bydd yn cael ei gwneud yn rhan orfodol o'r cwricwlwm ac, felly, mae darpariaethau'r Bil yn anghyson.

6.25 Sut bynnag, ni ddylid cynnwys y fath gyfyngiadau ar bŵer Gweinidogion Cymru i lunio canllawiau. Mae natur y pwerau i lunio canllawiau yn golygu bod yn rhaid iddynt gael eu defnyddio i helpu'r rhai â swyddogaethau i arfer y swyddogaethau hynny yn well. Er mwyn gwneud hyn, mae angen sicrhau bod gan y canllawiau y cyfle i ddatblygu dros amser. Mae'n bosibl y bydd tystiolaeth yn awgrymu, yn y dyfodol, nad yw'r gofyniad pedwar diwrnod yn adlewyrchu'r arfer gorau. Os felly, byddai'n rhaid inni ddiwygio deddfwriaeth sylfaenol cyn inni allu diwygio'r canllawiau. Nid yw hynny'n ymarferol nac yn briodol, yn ein barn ni.

7. Cyllid

7.1. Mae'r Prif Weinidog wedi datgan yn glir iawn i'r Senedd a'r cyhoedd dros y misoedd diwethaf fod y sefyllfa gyllidebol ar gyfer gwasanaethau cyhoeddus o dan bwysau eithriadol. Mewn ymateb i Ddatganiad Cyllideb yr Hydref gan Ganghellor y DU, nododd y Gweinidog Cyllid fod cyllideb Llywodraeth Cymru yn 2024-25 bellach £3 biliwn yn llai nag y byddai wedi bod petai wedi cynyddu yn unol â'r economi ers 2010".

7.2. Cyllideb ddrafft 2024-25 oedd y gyllideb fwyaf anodd ers datganoli gyda chyllideb Llywodraeth Cymru yn werth hyd at £1.3bn yn llai mewn termau real nag ydoedd pan gafodd ei phennu yn 2021. O ganlyniad, bu'n rhaid inni ail-lunio'r dyraniadau gwariant dangosol yn ein cyllideb er mwyn darparu cyllid a sicrwydd ychwanegol ar gyfer y gwasanaethau sydd bwysicaf i bobl a chymunedau ledled Cymru – y GIG a'r setliad llywodraeth leol craidd, sy'n ariannu ysgolion, gwasanaethau cymdeithasol a gofal cymdeithasol, a gwasanaethau pob dydd eraill.

7.3. Yng nghyllideb portffolio'r Gymraeg ac Addysg, rydym wedi ailflaenoriaethu cyllid er mwyn inni allu diogelu cyllid ysgolion cymaint â phosibl. Yn anffodus, nid yw ein setliad cyllid cyffredinol yn ddigon i ateb yr holl bwysau a'n galluogi i wneud yr holl bethau rydym am eu gwneud. Mae gwario mwy mewn maes

penodol yn golygu bod llai i'w wario mewn meysydd eraill. Lle y bu'n rhaid gwneud penderfyniadau anodd, rydym wedi ceisio nodi'r meysydd hynny lle mae'r effeithiau cymharol yn llai na'r dewisiadau amgen iddynt ac rydym wedi ceisio cymryd camau i liniaru effeithiau cymaint â phosibl.

- 7.4. Rydym yn cydnabod bod yr argyfwng costau byw yn rhoi pwysau sylweddol ar ysgolion ac awdurdodau lleol ac nad oes unrhyw atebion hawdd i ddatrys y problemau a wynebir. Yn ystod cyfnod ariannol heriol, mae gwelededd a thryloywder mewn perthynas â chyllid yn bwysicach fyth. Drwy gyllideb ddrafft 2024-25 rydym yn cynnig symleiddio'r cyllid i awdurdodau lleol ac ysgolion ymhellach er mwyn rhoi mwy o hyblygrwydd i ysgolion ac awdurdodau lleol o ran y defnydd a wneir o'r cyllid. Mae'r cynnig yn y Bil i ddarparu cyllid wedi'i dargedu, penodol iawn yn mynd yn groes i'n hegwyddorion a'n dull o roi mwy o hyblygrwydd o ran y defnydd a wneir o gyllid grant.
- 7.5. Mae'r Bil yn rhoi rhwymedigaeth absoliwt ar Lywodraeth Cymru i ddarparu a chyllido'r ddarpariaeth addysg awyr agored breswyl gyfan, beth bynnag y bo, a waeth beth fo'r gost. Mae'r Memorandwm Esboniadol yn amcangyfrif y byddai'r gost ychwanegol i drethdalwyr hyd at £19.7m y flwyddyn. Er ein bod yn cydymdeimlo ag egwyddorion annog addysg awyr agored breswyl, nid yw'r hyn sy'n cael ei gynnig gan y Bil yn fforddiadwy a bydd blaenoriaethu cyllid ar gyfer addysg awyr agored breswyl yn golygu bod llai o gyllid mewn meysydd eraill â blaenoriaeth yn y sector addysg, megis cyllidebau ysgolion.

Goblygiadau cost y Bil

7.6. Mae'r Memorandwm Esboniadol yn nodi y bydd y Bil yn sefydlu rhwymedigaeth statudol i ddyrannu cyllid i ddarparwyr addysg a gynhelir i'w galluogi i ddarparu addysg awyr agored breswyl. Mewn geiriau eraill, mae'n gosod dyletswydd statudol absoliwt ar Weinidogion Cymru i ariannu cost gyfan beth bynnag sy'n cael ei ddarparu o ran addysg awyr agored breswyl.

Ailadroddir y costau yn y Memorandwm Esboniadol dros gyfnod o bum mlynedd isod:

Costau (£)	Blwyddyn 1	Blwyddyn 2	Blwyddyn 3	Blwyddyn 4	Blwyddyn 5	Cyfanswm
Mynychu canolfannau gweithgareddau awyr agored (Costau parhaus)						
Amrediad isel	12,397,720	12,317,360	12,209,800	11,868,800	11,559,000	60,352,680
Amrediad uchel	16,321,040	16,216,240	16,074,080	15,623,920	15,216,720	79,452,000
Cludiant (Costau parhaus)						
Amrediad isel	1,330,759	1,322,353	1,309,809	1,272,148	1,239,749	6,474,818
Amrediad uchel	1,861,574	1,850,044	1,833,195	1,780,829	1,735,735	9,061,377
Athrawon cyflenwi (Costau parhaus)						
	1,554,335	1,535,813	1,498,348	1,447,457	1,388,414	7,424,366
Cyfanswm y costau						
Amrediad isel	15,282,814	15,175,526	15,017,956	14,588,405	14,187,163	74,251,864
Amrediad uchel	19,736,949	19,602,097	19,405,623	18,852,206	18,340,869	95,937,743

7.7. Mae'r costau hyn yn cyd-fynd, fwy neu lai, â'r amcangyfrifon a gyfrifwyd yn flaenorol ar gyfer y Bil gan swyddogion. Fodd bynnag, cred swyddogion fod y costau hyn yn annhebygol o leihau o flwyddyn i flwyddyn dros y cyfnod o bum mlynedd, fel y dangoswyd uchod, o ystyried y gyfradd chwyddiant gyfredol.

7.8. At hynny, ac er mwyn bod yn glir, mae'r Bil yn rhoi rhwymedigaeth absoliwt ar Lywodraeth Cymru i gyllido'r ddarpariaeth ble bynnag y caiff ei darparu. Mae risg sylweddol na fydd yn bosibl fforddio'r costau yn yr hinsawdd ariannol bresennol a hinsawdd ariannol y dyfodol. At hynny, nid oes unrhyw

gyllidebau dangosol ar ôl mis Mawrth 2025. Felly, mae risg yn gysylltiedig ag ymrwymo i gostau rhagamcanol heb gyllidebau dangosol.

Costau ac anfanteision heb eu mesur

7.9. Fodd bynnag, nid yw'r costau hyn yn cwmpasu goblygiadau staffio'r Bil o ran y newidiadau y mae'n debygol y bydd angen eu gwneud i Ddogfen Cyflog ac Amodau Athrawon Ysgol, sy'n darparu ar gyfer y nifer uchaf o oriau a weithir yn y flwyddyn a phryd y gellir gofyn i athro weithio oriau ychwanegol. Byddai goruchwylio disgyblion ar wythnos breswyl y tu allan i amseroedd sesiynau ysgol arferol ac, ar hyn o bryd, rydym yn tybio bod ysgolion yn rheoli hyn drwy ofyn am wirfoddolwyr o blith y staff addysgu. Hefyd, mae terfynau penodol ar gyfer yr athrawon hynny sy'n gweithio'n rhan-amser. Petai taith breswyl yn cael ei gwneud yn orfodol, mae'n debygol y byddai angen diwygio Dogfen Cyflog ac Amodau Athrawon Ysgol er mwyn adlewyrchu hynny gan y bydd angen i hynny gael ei gefnogi gan athrawon. Rhoddir effaith gyfreithiol i Ddogfen Cyflog ac Amodau Athrawon Ysgol drwy orchymyn a chaiff cynnwys y ddogfen ei negodi ag undebau llafur.

Sefyllfa ariannol ysgolion

7.10. Mae pryderon cynyddol yn y system addysg ynghylch argyfwng cyllid mewn ysgolion yng Nghymru. Mae pwysau sylweddol ar gyllidebau ysgolion ac rydym yn clywed bod ysgolion yn gorfod gwneud penderfyniadau anodd iawn oherwydd pwysau cyllidebol.

7.11. Mater i awdurdodau yw penderfynu faint o arian a neilltuir ar gyfer cyllidebau ysgolion. Nid yw Llywodraeth Cymru yn cyllido ysgolion yn uniongyrchol. Mae Llywodraeth Cymru yn darparu cyllid i awdurdodau lleol ar gyfer darpariaeth cyn-16 mewn ysgolion yng Nghymru yn bennaf drwy'r Setliad Refeniw Llywodraeth Leol, a hynny ar ffurf y Grant Cynnal Refeniw.

7.12. Ar ôl i'r setliad llywodraeth leol gael ei ddsbarthu i awdurdodau lleol, yr awdurdodau unigol sy'n gyfrifol am bennu cyllidebau ar gyfer eu hysgolion drwy ddefnyddio fformiwla ariannu leol. Mae Rheoliadau Cyllido Ysgolion (Cymru) 2010 yn ei gwneud yn ofynnol i 70% o'r cyllid ar gyfer cyllidebau ysgolion gael ei ddsbarthu ar sail nifer y disgyblion. Mae gan awdurdodau lleol ddisgresiwn i ddsbarthu'r 30% sy'n weddill ar sail amrywiaeth o ffactorau er mwyn iddynt ystyried amgylchiadau ysgolion unigol.

7.13. O dan y gyfraith, mae'n ofynnol i awdurdodau lleol sefydlu Fforwm Ysgolion. Diben Fforwm Ysgolion yw helpu i feithrin deialog hyderus sy'n seiliedig ar wybodaeth rhwng awdurdodau lleol a'u hysgolion ynghylch materion cyllidebol.

- 7.14. Mae'r lefel uchel o gronfeydd wrth gefn a gofnodwyd dros yr ychydig flynyddoedd ariannol diwethaf yn peri syndod, am fod llawer o weithgareddau wedi cael eu hatal yn ystod y pandemig. Parhaodd ysgolion i gael eu cyllid craidd arferol ynghyd â chyllid COVID-19 ychwanegol er eu bod yn gwario llai am fod ysgolion ar gau am wahanol gyfnodau o amser.
- 7.15. Roeddem yn gwybod mai sefyllfa dros dro fyddai hon ac, er bod sefyllfa ysgolion wedi bod yn llawer iachach, ar yr wyneb, mae'r lefel uchel o gronfeydd wrth gefn wedi bod yn gostwng yn gyflym.
- 7.16. Yn y datganiad ystadegol diweddaraf (a gyhoeddwyd ym mis Hydref), mae cronfeydd wrth gefn ysgolion wedi lleihau o £301m yn 2022, i £208m ar 31 Mawrth 2023; lleihad o £93m, sy'n cyfateb i ostyngiad o 31% o gymharu â'r flwyddyn flaenorol.
- 7.17. Yn 2022, roedd 44 o ysgolion yn wynebu diffyg ariannol. Mae'r nifer hwn wedi cynyddu i 117 o ysgolion ym mis Mawrth 2023.
- 7.18. Er yr ymddengys fod cronfeydd wrth gefn ysgolion yn uchel o hyd, mae'n bwysig nodi eu bod yn gostwng yn gyflym iawn ac ni ddylem anghofio bod llawer o ysgolion eisoes yn wynebu diffyg ariannol.

Casgliad

- 7.19. Mae Llywodraeth Cymru o'r farn y bydd y Bil yn rhoi pwysau ychwanegol sylweddol a diangen ar gyllidebau ysgolion yn genedlaethol ac ar lefel awdurdodau lleol ac ysgolion, ar adeg pan ellid dadlau eu bod eisoes o dan gymaint o bwysau ag y maent wedi'u hwynebu erioed o'r blaen. Felly, yn ein barn ni, ni ellir fforddio'r Bil ar hyn o bryd.